



จดหมายข่าวสถาบันวิจัย

ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

Institute of Language and Culture for Rural Development  
Mahidol University

ปีที่ 27 ฉบับที่ 4 : ตุลาคม - ธันวาคม 2549

Vol. 27 No.4 : October - December 2006

สร้าง สวัสดิ์ปีใหม่  
HAPPY NEW YEAR YEAR





# การพัฒนาสถาบันฯ ไปสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ

คณะกรรมการโครงการวิจัยสถาบันฯ\*

ศาสตราจารย์ ดร. วิจิตร ศรีสอ้าน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (2549 - ปัจจุบัน) กล่าวไว้ว่า "การวิจัยสถาบัน เป็นการวิจัยที่เกี่ยวกับสถาบันของตนเอง เพื่อใช้ผลของการวิจัยประกอบการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาและพัฒนาสถาบัน" (วิจิตร ศรีสอ้าน, 2548: 2) การวิจัยสถาบันจึงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งในการตรวจสอบสุขภาพความแข็งแรงขององค์กร ตลอดจนเป็นไอสตั้นต์ในการรักษาเยียวยาแก่องค์กร นั้นหมายความว่า การวิจัยสถาบันจะช่วยให้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงในการดำเนินงานและช่วยหาวิธีการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานขององค์กรเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทได้คำนึงถึงประโยชน์ของการวิจัยสถาบันฯ ดังกล่าว สถาบันฯ จึงได้จัดทำโครงการวิจัยสถาบันแบบมีส่วนร่วมขึ้น เพื่อดำเนินการวิจัยตามกรอบแนวคิดของการวิจัยสถาบันฯ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะช่วยชี้ให้สถาบันฯ ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่แท้จริง นำไปสู่กระบวนการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการของสถาบันฯ ทั้งในระดับองค์กรและหน่วยงาน ช่วยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติ

งานได้ด้วยตนเอง เสริมสร้างทัศนคติที่ดี ตลอดจนช่วยกระตุ้นให้มีการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลอย่างทั่วถึงภายในสถาบันฯ นอกจากนี้ยังช่วยเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการประเมินระบบคุณภาพของสถาบันฯ จากหน่วยงานต่างๆ อาทิ สำนักพัฒนาคุณภาพของมหาวิทยาลัยมหิดล, สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.), และรวมไปถึงการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เป็นต้น

### วัตถุประสงค์ 3 ประการของโครงการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ ประการแรกเพื่อสำรวจปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถาบันฯ และหน่วยงาน, ประการที่สองเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของฝ่ายสนับสนุนวิชาการให้มีประสิทธิภาพตามมาตรฐานเกณฑ์ระบบคุณภาพของมหาวิทยาลัยมหิดลปี 2548 เพื่อมุ่งไปสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ, และประการที่สามคือเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ความสามารถ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อสถาบันฯ ของบุคลากรฝ่ายสนับสนุนวิชาการ

### การพัฒนาตนเองและสถาบันฯ อย่างต่อเนื่องด้วยวงจร PDCA

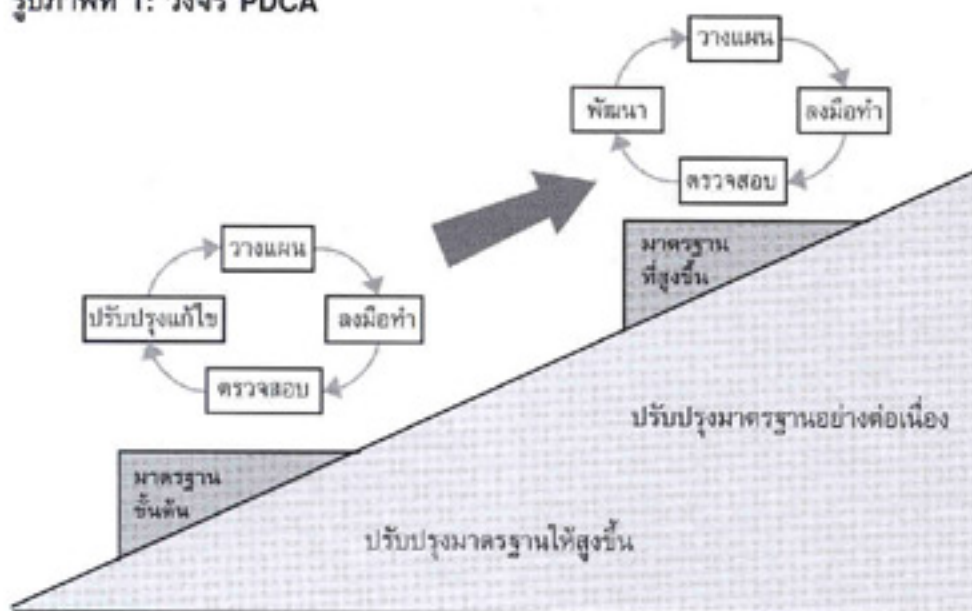
โครงการวิจัยนี้มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของตัวบุคลากรเอง และงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบตามกระบวนการของวงจร PDCA (Plan, Do, Check, Act - การวางแผน, การลงมือทำ, การตรวจสอบ, และการปรับปรุงแก้ไขหรือการพัฒนา)

ศาสตร์ด้านการบริหารคุณภาพได้อธิบายวงจร PDCA ไว้ว่า คือกระบวนการที่เริ่มต้นด้วย "การวางแผน" อย่างรอบคอบเพื่อนำไปสู่ "การลงมือทำ" อย่างค่อยเป็นค่อยไป จากนั้นทำการ "ตรวจสอบ" ผลการปฏิบัติงานอย่างจริงจังว่าบรรลุเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่เพียงใด ส่วนที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายต้องนำกลับมา "ปรับปรุงแก้ไข" ให้มีความสมบูรณ์ขึ้น (สุภชัย ฮาร์ชวรงค์, 2546) อย่างไรก็ตามเมื่อปฏิบัติตามกระบวนการทั้งหมดนี้ครบถ้วนแล้วถือว่าได้ดำเนินการตามกระบวนการ PDCA แล้วจำนวน 1 รอบเท่านั้น แต่วงจร PCDA นั้นมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง โดยการเริ่มต้นกระบวนการเหล่านี้ใหม่ตั้งแต่กระบวนการแรกคือ "การวางแผน" ไปจนถึงกระบวนการสุดท้ายซึ่งเปลี่ยนเป็น "การพัฒนา" ให้งานนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไปเรื่อยๆ จนกลายเป็นวงจรแห่งการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั่นเองดังแสดงในรูปภาพที่ 1 ดังนี้

* ผู้อำนวยการสถาบันฯ	ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์เสาวภา ทวีสิทธิ์	ประธานฯ	อาจารย์สุภาพร ฤทธิจำเริญ	กรรมการ
รองผู้อำนวยการสถาบันฯ	ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์อุษร บวรสิทธิ์	กรรมการ	อาจารย์นิยะนันท์ สำเภงิน	กรรมการ
อาจารย์รินทร์ กลิ่นนิรันดร์	ที่ปรึกษา	อาจารย์เรณู เหมือนจันทร์ชอ	กรรมการ	อาจารย์วิฑูรย์ บุญรักษา	กรรมการและเลขานุการ
รองศาสตราจารย์ดวงพร คำภูวนิวัฒน์	ที่ปรึกษา	อาจารย์สุนิศา ศิวปฐมชัย	กรรมการ	ศุภประภาศรี คำสอาด	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
		อาจารย์ปัทมา พังพะวงษ์	กรรมการ	คุณไกรวัลย์ เจตนาภูศาสน์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ



## รูปภาพที่ 1: วงจร PDCA



### หัวใจของการดำเนินการวิจัยสถาบันฯ อยู่ที่ “การมีส่วนร่วม”

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ระหว่างผู้วิจัยกับผู้ปฏิบัติงานในแต่ละหน่วยงาน โดยเน้นการพัฒนากระบวนการและผลลัพธ์ของการปฏิบัติงานของแต่ละงาน พัฒนาการบริหารจัดการของสถาบันฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายสุดท้ายคือ ทุกหน่วยงานสายสนับสนุนของสถาบันฯ สามารถดำเนินการตลอดจนปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานตามรูปแบบของ PDCA ได้อย่างเป็นธรรมชาติ (อยู่ในจิตวิญญาณ) และคณะทำงานจะเปลี่ยนบทบาทเป็น Surveyors จากรูปแบบดั้งเดิมที่ผ่านมา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและ

ครอบคลุมทุกส่วน การวิจัยนี้จึงทำการศึกษาคู่มือที่มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดของแต่ละภาระงานด้วย ดังนั้นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้จึงมีความหลากหลาย อาทิ การใช้แบบสอบถาม, การสังเกต, การสัมภาษณ์, การสนทนากลุ่ม, การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหา ตลอดจนการนำบุคลากรไปศึกษาดูงานขององค์กรต่างๆ เป็นต้น

### ใครคือกลุ่มเป้าหมาย...และจะดำเนินการนานแค่ไหน?

เนื่องจากภารกิจและการดำเนินงานของงานในสายสนับสนุนวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานโดยรวมของสถาบันฯ เปรียบเสมือนเป็นอวัยวะต่างๆ ของร่างกายและแขน

ขาที่ทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติ ทำให้เราสามารถเคลื่อนไหวได้ หยิบจับของต่างๆ ได้ และทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้ หากมนุษย์ขาดร่างกายและแขนขาหรืออวัยวะภายในทำงานไม่เป็นปกติก็จะต้องนอนอยู่กับที่หรือป่วยไม่สบาย ไม่สามารถทำงานได้เป็นปกติ เช่นเดียวกันกับองค์กรที่ขาดสายสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพก็จะไม่สามารถรักษาความสามารถในการแข่งขันและอยู่รอดได้

โครงการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาในกลุ่มงานสนับสนุนวิชาการ สำนักงานผู้อำนวยการสถาบันฯ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มงานหลัก และ 16 ภาระงาน กลุ่มงานแรกคือกลุ่มงานบริหารและธุรการ แบ่งออกเป็น 9 ภาระงาน ดังนี้ งานสารบรรณ, งานจัดเลี้ยง, งานผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์, งานการเจ้าหน้าที่, งานวิเทศสัมพันธ์, งานอาคารสถานที่, งานยานพาหนะ, งานบริการวิชาการและกิจกรรรมพิเศษ, และงานประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ กลุ่มงานที่สองคือกลุ่มงานบริการการศึกษาและวิจัย มี 4 ภาระงานได้แก่ งานบริการการศึกษา, งานบริการการวิจัย, งานเทคโนโลยีการศึกษา, และงานบริการคอมพิวเตอร์และเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ กลุ่มงานต่อมาคือกลุ่มงานนโยบายและแผน ซึ่งมีภาระงานเดียวคือ งานนโยบายและแผน และกลุ่มงานสุดท้ายคือกลุ่มงานคลังและพัสดุ มี 2 ภาระงานคือ งานการเงินและบัญชี, และงานพัสดุ

สำหรับการดำเนินการวิจัยนี้ได้กำหนดระยะเวลาไว้ 2 ปี โดยเริ่มต้นดำเนินการตั้งแต่วันที่เดือนมิถุนายน 2548 จนถึงเดือนพฤษภาคม 2550

## ความก้าวหน้าและผลการดำเนินการของโครงการฯ

สถาบันฯ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการวิจัยสถาบันฯ การนำสถาบันฯ ไปสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะนักวิจัยโดยคณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการชี้แจง สร้างความเข้าใจ และอธิบายถึงความสำคัญและวัตถุประสงค์ของโครงการนี้ให้แก่บุคลากรสายสนับสนุนวิชาการทั้งหมด รวมทั้งผู้เกี่ยวข้อง

ทั้งสายอาจารย์ และนักวิจัยทราบ จากนั้นได้สร้างแบบสอบถาม ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยจำนวน 5 ชุด คือ ชุดที่ 1 เป็นการวัดระดับความพึงพอใจในการให้บริการของงานสายสนับสนุน ซึ่งได้ส่งให้แก่ผู้ใช้บริการทั้งสายสนับสนุนและสายวิชาการ ตลอดจนนักศึกษา เป็นผู้ประเมินงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงด้วย, ชุดที่

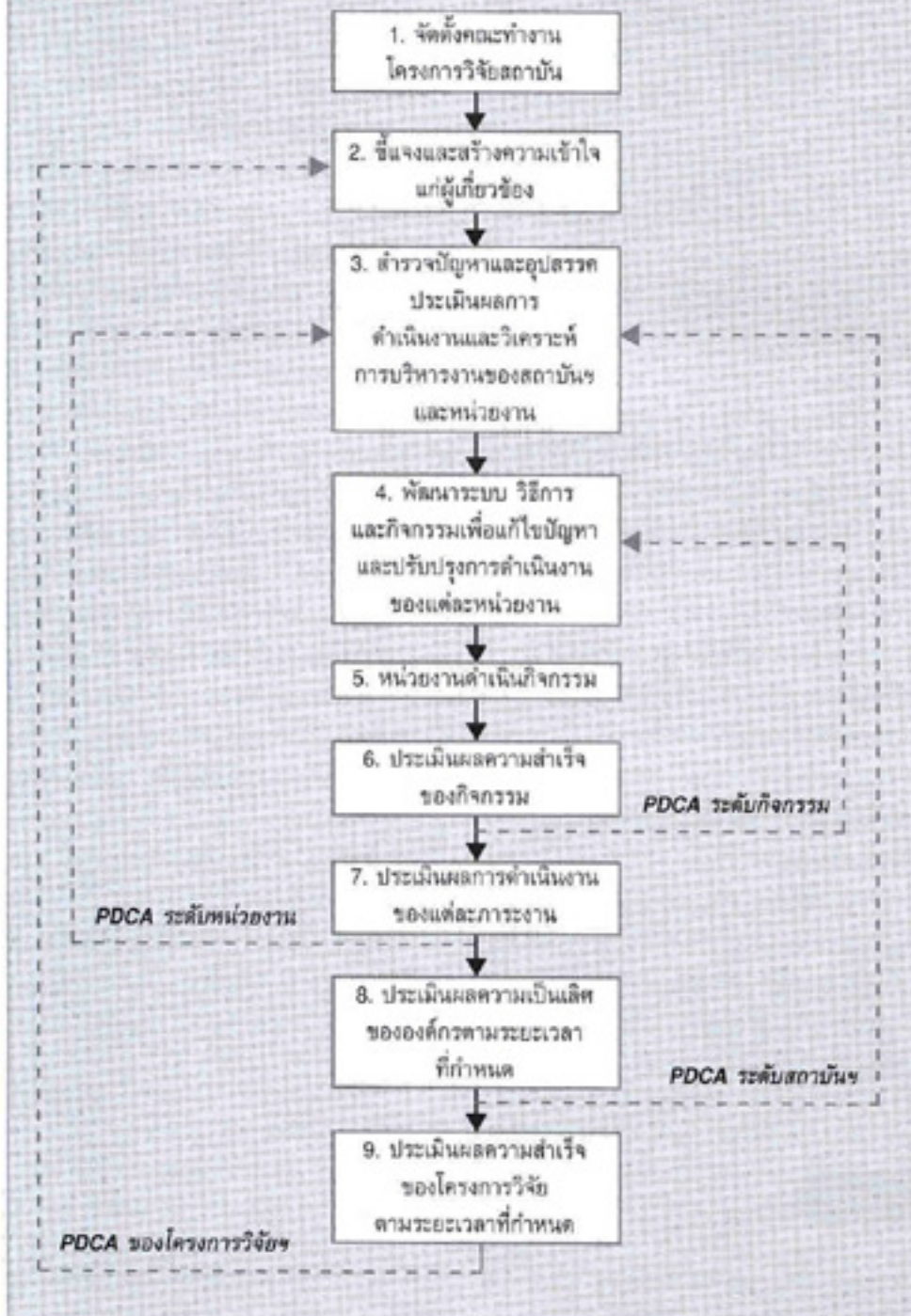
2 เป็นการประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหน่วยงาน ซึ่งได้ให้ผู้บังคับบัญชาและหัวหน้างานเป็นผู้ประเมินผล, สำหรับชุดที่ 3 จะเป็นการประเมินการปฏิบัติงานและภาวะผู้นำของหัวหน้างานโดยผู้บังคับบัญชา, ชุดที่ 4 เป็นการวัดระดับความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ, และชุดที่ 5



## บันได 9 ขั้นสู่ความสำเร็จของโครงการ

โครงการวิจัยนี้มีขั้นตอนในการดำเนินงานทั้งหมด 9 ขั้นตอนดังในรูปภาพที่ 2 ดังนี้

รูปภาพที่ 2: ขั้นตอนในการดำเนินการของโครงการวิจัยสถาบันฯ



เกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุน โดยให้ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ประเมินตนเอง

ผลการสำรวจพบว่าค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการให้บริการของงานสายสนับสนุนอยู่ในระดับดีจนถึงดีมาก ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพในการดำเนินงานของหน่วยงานพบว่าแต่ละ

หน่วยงานมีคะแนนแตกต่างกันพอสมควร ตั้งแต่ต้องปรับปรุงไปจนถึงดีมาก ส่วนใหญ่ประเด็นที่ควรปรับปรุงจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการวางแผนของหน่วยงาน การทบทวนประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง และการบริหารจัดการข้อมูลสำคัญในหน่วยงาน สำหรับการประเมินการปฏิบัติงานและภาวะผู้นำ พบว่าส่วนใหญ่เห็นว่าหัวหน้างานได้ปฏิบัติตนดีอยู่แล้ว โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีจนถึงดีมาก อย่างไรก็ตามพบข้อข้อมูลที่น่าสนใจคือพบว่าผู้ปฏิบัติงานในหลายหน่วยงานจะรับรู้ว่าหัวหน้างานยังไม่ค่อยกล้าเสี่ยงไม่กล้าตัดสินใจ (ข้อมูลจากรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยสถาบัน, 2549)

ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุนอยู่ในระดับพอใช้จนถึงดีเป็นส่วนใหญ่ ที่น่าสนใจคือบุคลากรมีความพึงพอใจต่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระดับปานกลางจนถึงค่อนข้างต่ำในบางหน่วยงาน นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่สำคัญอื่นๆ อาทิเช่น การประเมินผล ความยุติธรรม และผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผลไม่มีความสำคัญต่อการพิจารณาความก้าวหน้าและการลงโทษ เป็นต้น จากการสรุปข้อเสนอแนะจากบุคลากรพบว่า บุคลากรต้องการให้มีการส่งเสริมความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ควรให้ความสำคัญกับบุคลากรสายสนับสนุนมากขึ้น ควรมีความยุติธรรมในการประเมินผล และควรมีการให้ทุนให้โทษจากผลของการประเมิน ตลอดจนควรมีการส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นต้น สำหรับค่าเฉลี่ยการรับรู้ประสิทธิภาพในการทำงานซึ่งประเมินโดยผู้ปฏิบัติงานเอง พบว่าอยู่ในระดับพอใช้จนถึงดี เป็นที่น่าสังเกตว่าหลายงานที่ยังขาดทักษะในการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือ นอกจากนั้นหลายงานยังขาดทักษะในการสื่อสารและทักษะในการเป็นผู้นำ เป็นต้น (ข้อมูลจากรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยสถาบัน, 2549)

อย่างไรก็ตามผลการสำรวจดังกล่าวเป็นการประเมินเบื้องต้นโดยใช้เกณฑ์การประเมินเหมือนกันทุกหน่วยงานเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ทราบข้อมูลในทางลึกมากขึ้น คณะ



ผู้วิจัยจึงได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินการวิจัยจะแบ่งทีมนักวิจัยเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินงานร่วมกับบุคลากรสายสนับสนุนใน 4 กลุ่มงานหลัก 16 ภาระงาน มีการร่วมคิดวิธีการหรือกิจกรรมในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการทำงานของหน่วยงาน

ของคนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ คณะกรรมการฯ ยังได้มีการนำบุคลากรสายสนับสนุนและผู้เกี่ยวข้องไปศึกษาดูงานในองค์กรที่มีชื่อเสียงด้านการบริหารจัดการองค์กรที่ดี เช่น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และบริษัทโตโยต้ามอเตอร์ (ประเทศไทย) จำกัด

ปัจจุบันคณะกรรมการฯ อยู่ในระหว่างการติดตามการดำเนินงานของกิจกรรมในแต่ละหน่วยงาน ตลอดจนการประเมินผลการดำเนินงานของกิจกรรม หน่วยงาน และของสถาบันฯ ในภาพรวม

#### บรรณานุกรม

คณะกรรมการโครงการวิจัยสถาบัน. 2549. รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัยสถาบัน: การพัฒนาสถาบันฯ ไปสู่ความเป็นเลิศ. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิจิตร ศรีธำณ. 2548. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง "วิจัยสถาบันเครื่องมือใหม่สำหรับการพัฒนาใหม่และการประยุกต์สู่การศึกษ". จัดโดยศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ร่วมกับสมาคมวิจัยสถาบันและพัฒนาอุดมศึกษา. สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์.

ศุภชัย อาชีวะระจับโชค. 2546 . Practical PDCA: แก้ปัญหาและปรับปรุงงานเพื่อความรวดเร็ว. หัวข้อส่วนจำกัด ซีไอ ดีไซน์: กรุงเทพ.

## « ขอแสดงความยินดี »

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท ขอแสดงความยินดีกับ ศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ที่ได้รับการประกาศเกียรติคุณเป็น "นักวิจัยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี 2549" (สาขาปรัชญา) จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ โดยได้อุทิศตนให้กับการวิจัยมาอย่างต่อเนื่อง มีผลงานวิจัยเด่นที่แสดงถึงความคิดริเริ่ม อีกทั้งยังเป็นผู้มีจริยธรรมของนักวิจัยจนเป็นที่ยอมรับ และยกย่องในวงวิชาการ







12 ก.ค. 49 รศ.ดร.อมร ทวีศักดิ์ เป็นวิทยากรบรรยาย ในรายการเสวนาวิชาการเรื่อง "Kingdom of Bhutan 33 วันในภูฏาน" ดินแดนแห่งขุนเขาอันลึกลับเสน่ห์แห่งความงามของธรรมชาติและความสงบสุข กลิ่นอายของวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง ศิลปะและสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์และรูปแบบเฉพาะตัว รอยยิ้มแห่งความเป็นมิตรที่จริงใจ ณ ห้องประชุมณัฐภมรประวัตติ

3 ต.ค. 49 คุณจิรา บุญประสพ จากรายการหลุมคำ ตอน "ห้องแซท ห้องโซว์ จำเือนออนไลน์" ให้เกียรติมาบรรยายในหัวข้อ "สื่อสารออนไลน์ : ให้คุณหรือให้โทษ" ซึ่งการบรรยายนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา LCCD 621 Communicative Technology ณ ห้องประชุมณัฐภมรประวัตติ

11 ต.ค. 49 สถาบันฯ ได้รับเกียรติจาก ผศ.ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาบรรยายเรื่อง "จากสื่อ...สู่วัฒนธรรม ถอดบทเรียนวินาศกรรม 11 ก.ย." ณ ห้องประชุมณัฐภมรประวัตติ



22 พ.ย. 49 นักศึกษาแขนงวิชาฟิสิกส์บัณฑิตศึกษานำเสนอผลงานจากการไปศึกษาดูงานที่ประเทศออสเตรเลีย ณ ห้องประชุมณัฐภมรประวัตติ



18 ส.ค. 49 สถาบันฯ ร่วมกับสถานเอกอัครราชทูตอินเดียประจำประเทศไทย จัดอบรมทางวิชาการเรื่อง "เปิดประตูสู่อินเดีย" (Gateway to India) โดย ศ.เกียรติคุณ นายแพทย์พรชัย มาตังคสมบัติ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นประธานในพิธีเปิดงาน และ รศ.ดร. Vivek Katju เอกอัครราชทูตอินเดียประจำประเทศไทย ให้เกียรติปาฐกถา เรื่อง "ความสัมพันธ์ทวิภาคอินเดีย-ไทยในด้านการศึกษา" ณ ห้องประชุมมอเนกประสงค์





14 ก.ย. 49 Charles F. Key บรรยายพิเศษ เรื่อง **"Ethnic and the Nation-States of Thailand and Vietnam"** ณ ห้องประชุมณัฐภมรประวัติ



2 พ.ย. 49 Professor D. Lin Compton จาก University of Wisconsin at Madison ให้เกียรติบรรยายพิเศษในเรื่อง **"Introduction to Cognitive Ethnoscience"** ณ ห้องประชุมณัฐภมรประวัติ



สถาบันฯ จัดประชุมกองบรรณาธิการวารสารเวียดนามศึกษา ณ ห้องประชุมบริหาร



สถาบันฯ จัดประชุมกองบรรณาธิการวารสาร Mon-Khmer Studies ณ ห้องประชุมบริหาร

## การจัดอบรม



3 พ.ย. 49 สถาบันฯ จัดบรรยายพิเศษ เรื่อง **"Language and Culture"** โดย Lund University (Department of Linguistics) ประเทศสวีเดน ณ ห้องประชุม ณัฐภมรประวัติ



31 ก.ค. - 1 ส.ค. 49 สถาบันฯ จัดอบรมเส้นทางลัดในการพัฒนางานพิพิธภัณฑ์ ให้แก่สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ณ ห้องประชุมณัฐภมรประวัติ



31 ก.ค. 49 สถาบันฯ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การบริหารจัดการวงสนทนาแบบ **Dialogue** เมืองต้น โดยมี ดร.โสพล สิริไสย์ อาจารย์ประจำสถาบันฯ เป็นวิทยากรอบรม ณ เรือนไทยมหาวิทยาลัยมหิดล



21 ส.ค. - 15 ก.ย. 49 สถาบันฯ จัดอบรมภาษาไทยระดับกลาง ให้แก่นักศึกษามหาวิทยาลัย Ritsumeikan Asia Pacific University ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 7 คน



16 - 17 ก.ย. 49 ศูนย์การแปลและบริการด้านภาษา เปิดอบรมหลักสูตร "การแปลเฉพาะด้าน" แก่ผู้สนใจทั่วไป เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถพัฒนาความชำนาญในการแปลได้ด้วยตนเอง ณ ห้องประชุมบริหาร



21 - 27 ก.ย. 49 สถาบันวิจัยภาษาฯ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "การฝึกปฏิบัติทำนองหลักเพลงตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย ชั้นที่ ๔ - ๖" ให้แก่ ครู อาจารย์ผู้สอนวิชาดนตรีไทย ณ สถาบันวิจัยภาษาฯ





▶ ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาฯ จัดการฝึกอบรมเรื่อง "การทำหนังสือเล่มยักษ์" แก่ตัวแทนทีมวิจัยกลุ่มไซ (ทเวิ่ง) อ.สงครา จ.สกลนคร และกลุ่มผู้ซุกร อ.เทพสถิต จ.ชัยภูมิ เพื่อให้ทีมวิจัยมีความรู้และทักษะในการทำหนังสือเล่มยักษ์สำหรับใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียน ในระหว่างวันที่ 6 - 8 พ.ย. 49 ณ ห้องสัมมนาการ



สถาบันฯ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง "ศาสตร์ปฏิบัติเพื่อการออกเสียงที่ดียิ่งกว่า" รุ่นที่ 7 ในวันที่ 4 - 5 ก.ค. 49 และรุ่นที่ 8 ในวันที่ 13 - 14 ส.ค. 49 เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มพูนความรู้ของคณาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษทุกระดับและผู้สนใจทั่วไป โดย รศ.ดร.อมร ทวีศักดิ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านสัทศาสตร์ เป็นวิทยากรในการอบรม ณ ห้องปฏิบัติการภาษา

## แจ้งชุมชน



10 พ.ย. 49 ผู้อำนวยการสถาบันฯ ต้อนรับ Counselor (Information and culture) จากสถานทูตอินเดีย เนื่องในโอกาสมาเยี่ยมชมสถาบันฯ



นักเรียนโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ ชั้น ป.2 และ ป.4 จำนวน 200 คน เข้าชมพิพิธภัณฑ์มานุษยวิทยา และการจัดแสดงนิทรรศการพุทธศิลป์อินเดีย ณ สถาบันฯ



22 พ.ย. 49 ผู้อำนวยการสถาบันฯ ต้อนรับ Director Preparatory Office for Learning Support Center, Ritsumeikan Asia Pacific University ประเทศญี่ปุ่น เนื่องในโอกาสมาเยี่ยมชมสถาบันฯ



22 พ.ย. 49 ผู้อำนวยการสถาบันฯ ต้อนรับคณะอาจารย์และนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยแห่งชาติฮานอย ประเทศเวียดนาม เนื่องในโอกาสมาเยี่ยมชมสถาบันฯ ณ ห้องประชุมณัฐภมรประวัติ





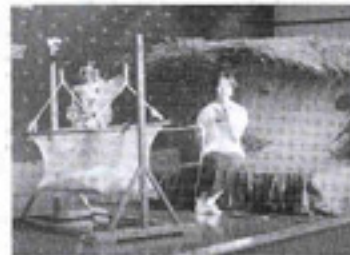
13 ก.ค. 49 สถาบันฯ จัดพิธีไหว้ครูประจำปีการศึกษา 2549 และผู้อำนวยการสถาบันฯ มอบเกียรติบัตรให้แก่ นายอนุรักษ์ ก้านจันทร์ นักศึกษาแขนงวิชาวัฒนธรรมการดนตรี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสถาบันฯ และสังคมดีเด่น ณ ห้องประชุมอเนกประสงค์



28 ก.ค. 49 สถาบันฯ จัดงานวันคล้ายวันสถาปนาสถาบันฯ โดย ภาคเจ้านิมนต์พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระศรีญาณโสภณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระราม 9 แสดงปาฐกถาธรรมในหัวข้อ "ทำอย่างไร...ให้ใจเป็นสุข" แก่ผู้สนใจทั่วไป และภาคปായัรับประทานอาหารร่วมกัน ณ เรือนไทย



บุคลากรสถาบันฯ ทุกท่านเข้าร่วมกิจกรรม "ร่วมใจพัฒนาเรือนไทย" โดยการทำความสะอาด ตัดต้นไม้ ที่เรือนไทย และบริเวณรอบ ในวันที่ 26 ก.ค. 49



1 ส.ค. 49 สถาบันฯ ได้รับมอบหมายจากมหาวิทยาลัยมหิดลจัดประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูก 4 ภาค เนื่องในงานมหิดล-วันแม่ ณ ห้องโถงงานมหิดล-วันแม่ ณ ห้องประชุมอเนกประสงค์



5 ส.ค. 49 สถาบันฯ ร่วมกิจกรรมจัดแสดงนิทรรศการเนื่องในงานมหิดล-วันแม่ ณ สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล



11 ส.ค. 49 คณะศิลปศาสตร์ ร่วมกับสถาบันวิจัยภาษาฯ จัดประกวดสัทิวา ณ ห้องประชุมอเนกประสงค์



31 ส.ค. 49 ศพณฯ คุณวิมล ทิตชอบ เอกอัครราชทูตประเทศไทยประจำประเทศชิลี ให้เกียรติมาบรรยายเกี่ยวกับประเทศชิลี ณ ห้องประชุมบริหาร



ผ.ศ.เอี่ยม ทองดี รองผู้อำนวยการสถาบันฯ มอบใบประกาศนียบัตรแก่ผู้เรียนดนตรีไทย ในพิธีปิดงานรักษัคนตรีไทย วันที่ 31 ส.ค. 49 ณ ห้องโถง สถาบันฯ



21 ก.ย. 49 สถาบันฯ นำบุคลากรและนักศึกษาในหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา ไปศึกษาดูงาน ณ กระทรวงการต่างประเทศ





สถาบันฯ จัดงานพิธีแสดงมุทิตาจิต  
เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการ คุณหญิง กิ่งนรินทร์  
เลขานุการสถาบันฯ และรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารสถาบันฯ ในวันที่ 27  
ก.ย. 49 ณ ห้องประชุมบริหาร



24 ต.ค. 49 ผู้อำนวยการ  
นำเสนออัตลักษณ์ของ  
สถาบันฯ ในโอกาสที่ ศาสตราจารย์วิจารณ์ พานิช นายกสภามหาวิทยาลัย  
และคณะกรรมการ เข้าเยี่ยมชมการทำงานของสถาบันวิจัยภาษาและ  
วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน  
สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว สถาบันวิจัยโภชนาการ  
และวิทยาลัยศาสนศึกษา ณ ห้องประชุมสถาบันพัฒนาการสาธารณสุข  
อาเซียน



21 พ.ย. 49 บุคลากรสถาบันฯ  
ร่วมเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหาร  
เพล เนื่องในพิธีถวายผ้าพระกฐิน  
พระราชทานประจำปี 2549 ของ  
มหาวิทยาลัยมหิดล ณ วัดบูรพา  
รามวรวิหาร เขตธนบุรี



29 พ.ย. 49 สถาบันฯ จัดรายการ  
ร้อง รำ ทำเพลงที่เรือนไทย มหิดล  
ครั้งที่ 45 เป็นการแสดงศิลปะยุค  
คณะพรตแล พรุ่ง ณ เรือนไทย



9 ต.ค. 49 สถาบันฯ จัดการประชุม  
เพื่อก่อตั้งชมรมศิษย์เก่าสถาบันฯ  
ณ ห้องประชุมบริหาร



12 ต.ค. 49 สถาบันฯ นำบุคลากร  
และนักศึกษาหลักสูตรภาษาและ  
วัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการ  
พัฒนา ไปศึกษาดูงาน ณ บริษัท  
ปตท. จำกัด (มหาชน)

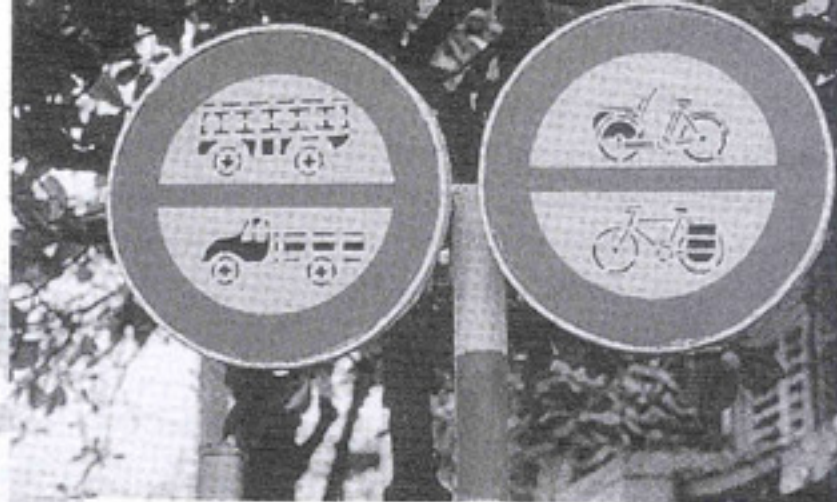


26 ต.ค. 49 สถาบันฯ  
นำบุคลากรและนัก  
ศึกษาในหลักสูตร  
ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา ไปศึกษา  
ดูงาน ณ บริษัท โตโยต้ามอเตอร์ประเทศไทย จำกัด



29-30 พ.ย. 49 สถาบันฯ จัดประชุมวิชาการประจำปี 2549 ในหัวข้อ  
วัฒนธรรมหนึ่งในสังคมไทย พร้อมการจัดนิทรรศการในเรื่อง "พอเพียงหรือ  
เกินพอ การศึกษานของ "หนึ่ง" ในสังคมไทย" โดย ศ.เกียรติคุณ นาย  
แพทย์พรชัย มาตังคสมบัติ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นประธาน  
ในพิธีเปิดงาน





# สามล้อถีบ... จะสูญสิ้นไปจากเมืองหลวง จริงหรือ\*

ภาพของสามล้อถีบที่เคยพบเห็นในเขตเมืองหลวงหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ปัจจุบันนับวันจะหายากและมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการให้บริการไป นับตั้งแต่ความต้องการการคมนาคมภายในเขตเมืองที่เพิ่มขึ้นตามอุปสงค์ของประชากร ความต้องการความสะดวกรวดเร็วที่มากขึ้น การขยายตัวของเมืองทำให้ระยะทางในการเดินทางของผู้คนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ยังไม่รวมจำนวนปริมาณของผู้คนที่เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ดูเหมือนจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบใหม่ของการคมนาคมในเขตเมือง

การศึกษาพัฒนาการของเมืองกับรูปแบบการคมนาคมขนส่งของ Peter Newman และ Jeff Kenworthy (1992:1-6) พบว่ารูปแบบของเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการขนส่งมวลชน เมืองใหญ่ในโลกเริ่มพัฒนาการจากรูปแบบ walking city ไปยัง transit city และ automobile city ในที่สุด ระบบขนส่งสาธารณะในแต่ละยุคก็มีความแตกต่างกันไป อาทิ การเดินด้วยเท้าหรือการใช้สัตว์เป็นพาหนะของการเดินทางในยุคของ walking

city ที่ผู้คนสามารถเดินเท้าทางจากจุดหนึ่งของเมืองไปยังจุดอื่นๆ ได้ในระยะเวลาอันสั้น เมื่อเมืองพัฒนามาเป็น transit city รูปแบบของเมืองที่มีการขยายตัวออกเป็นจุดๆ (node) การคมนาคมขนส่งระหว่างเมืองเริ่มมีการนำเครื่องจักรกล เช่น รถไฟ เข้ามาเชื่อมต่อการเดินทางระหว่างเมือง ส่วนเดินทางภายในเมืองมีการนำสัตว์หรือแรงคนลากยานพาหนะ เช่น เกวียน รถม้า (animal drawn vehicles) หรือแม่แต่วดลาก (rickshaw) หรือ เสลียงคนหาม (palanquin) มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสภาพของเมืองที่ถนนหนทางมีลักษณะแคบและสั้น ความหนาแน่นของประชากรในระดับปานกลาง เมื่อเมืองพัฒนาต่อมาเป็น automobile city ระบบการขนส่งมวลชนก็ได้พัฒนาเข้าสู่ยุค motorized vehicle period ยานพาหนะที่ขับเคลื่อนด้วยแรงมนุษย์ หรือแรงสัตว์ถูกมองว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาการจราจรในเขตเมือง เช่นเดียวกับสถานการณ์ของสามล้อถีบในหลายๆ ประเทศในภูมิภาคนี้ที่ถูกจำกัดเขตพื้นที่ทำมาหากินตลอดจนห้ามขับขี่ในเขตเมืองหลวงที่สุด ดังตัวอย่างใน

ประเทศสิงคโปร์ที่ประกาศยกเลิกสามล้อถีบเป็นประเทศแรก ตามด้วยไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา (Textor 1961; Azuma 2001; Rimmer 1986 และ 1978) หรือตัวอย่างในประเทศเมียนมาร์ที่รัฐบาลประกาศเพิ่มค่าปรับกับสามล้อถีบ sai kaa ในเขตเมืองย่างกุ้งที่ทำให้ผิดกฎหมาย

งานวิจัยหลายชิ้นที่ศึกษาสาเหตุของการห้ามยานพาหนะชนิดนี้วิ่งในเขตเมืองหลวงพบว่ารัฐบาลในแต่ละประเทศกล่าวอ้างว่าสามล้อถีบเป็นต้นเหตุสำคัญของปัญหาการจราจรในเมือง บ้างก็ว่าคนขับรถพวกนี้มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในการให้บริการ รวมไปถึงพฤติกรรมเสี่ยงอันตรายในการขับขี่ต่อผู้ร่วมใช้ถนนและอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับผู้โดยสาร จึงเป็นที่มาของการออกกฎหมายจำกัดและห้ามการให้บริการในที่สุด อย่างไรก็ตาม William Lim Siew Wai (1975: 130) และ Azuma (2001: 3) ได้แสดงให้เห็นถึงเบื้องหลังของการประกาศห้ามสามล้อถีบในเขตเมืองหลวงว่าเป็นการแสดงถึง “ความไม่ศิวิไลซ์” ความไม่ทันสมัยที่ยังมีการใช้แรงงานคนเยื้องสัตว์ซึ่งขัดกับนโยบายของรัฐในความพยายามจะสร้างประเทศให้เป็น “เมืองทันสมัย”

เวียดนามก็เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ

\* ตัดตอนและเรียบเรียงใหม่จากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเรื่อง An Ethnographic Study of Cyclo Drivers in Hanoi and Their Transitions เสนอต่อมหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย

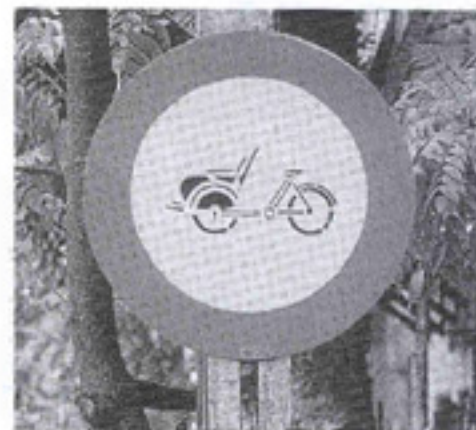
<sup>1</sup> อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล



สถานการณ์ของซิกโล cyclo หรือ xich lo ก็เริ่มเข้าสู่ภาวะวิกฤตเมื่อประกาศของเมืองฮานอยที่ 20/2001 มีผลบังคับใช้ โดยกำหนดเขตห้ามสามล้อถีบให้บริการรับส่งผู้โดยสาร พร้อมทั้งประกาศกำหนดเวลาขับขึ้นในหลายพื้นที่ ทำให้จำนวนซิกโลจำนวนมากหายไปจากเขตเมืองเก่าอย่าง "little Paris" หรือฮานอย โดยรัฐบาลเวียดนามก็อ้างเช่นเดียวกับหลายประเทศว่าสามล้อถีบเป็นตัวก่อปัญหาการจราจรในเขตเมือง ทั้งๆ ที่ซิกโลดูเหมือนจะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มาพร้อมยุคอาณานิคมของฝรั่งเศส มาพร้อมกับตึกและอาคารสถาปัตยกรรมที่เป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมเวียดนามและฝรั่งเศส ถ้าท่านใดมีโอกาสไปเยี่ยมชมฮานอย คงอดไม่ได้ที่จะต้องนั่งซิกโลเที่ยวชมตึกต่างๆ เหล่านี้ บรรยากาศยามเย็น แสงแดดอ่อนๆ นั่งซิกโลเก็บภาพความงามของเมืองฮานอยพร้อมกับบรรยากาศของความมีชีวิตชีวาของผู้คนดูเหมือนจะเป็นจุดขายที่หน่วยงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเวียดนามเผยแพร่ออกไปทั่วโลก

จากความพยายามของรัฐบาลเวียดนามในการที่จะพยายามกำจัดเจ้ายานพาหนะชนิดนี้ตั้งแต่ปี 2001 โดยการออกกฎหมายห้ามขับขึ้นในเขตเมือง และในขณะเดียวกันการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเวียดนามก็นำเอาซิกโลมา

เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติดูเหมือนจะเป็นนโยบายที่ขัดแย้งกันเอง การศึกษาวิจัยของผู้เขียนเรื่อง cyclo drivers in Hanoi and their transitions จึงเป็นความพยายามที่จะอธิบายการปะทะกันของแนวโน้มนโยบายที่ขัดแย้งกัน รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสามล้อถีบที่รู้จักกันในนามของ "ซิกโล" การปรับตัวของคนขับขึ้นสามล้อถีบในฮานอย ทิศนคติของแรงงานอพยพที่มาทำอาชีพนี้และชาวฮานอยต่อยานพาหนะชนิดนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นศึกษา (arguments) ว่าพัฒนาการสามล้อถีบในเวียดนามหรือซิกโลมีความแตกต่างจากสามล้อถีบในประเทศอื่นในภูมิภาคนี้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่เวียดนามเป็นประเทศที่ประสบกับสงครามมากมายหลายครั้ง และสงครามนี้เองทำให้พัฒนาการของระบบขนส่งสาธารณะและเมืองหยุดอยู่กับที่ ในขณะที่ระบบขนส่งมวลชนและเมืองของประเทศอื่นๆ พัฒนาไปตามลำดับ เมื่อเวียดนามสิ้นสุดสงครามเมืองมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว รัฐบาลเวียดนามมองเห็นว่าซิกโลเป็นยานพาหนะที่ขับเคลื่อนด้วยแรงคน มีความเร็วต่ำ ก่อปัญหาการจราจรในเมือง จึงประกาศห้ามวิ่ง แต่เนื่องจากการเปิดประเทศ การต้องการเงินทุนจากต่างชาติพร้อมทั้งนักท่องเที่ยว จึงทำให้ซิกโลจึงยังคงอยู่และมีบทบาทใหม่ในการให้



บริการนักท่องเที่ยว ไม่เป็นยานพาหนะของคนฮานอยอีกต่อไป ถึงแม้กฎหมายดังกล่าวจะกำจัดซิกโลจำนวนหนึ่งออกไปได้ แต่ซิกโลอีกจำนวนหนึ่งก็ได้มีการพัฒนาการรูปแบบการให้บริการที่เปลี่ยนไป ความสะอาดของรถและความสุภาพของคนขับซิกโลเหมือนจะเป็นภาพลักษณ์ใหม่ของซิกโลในฮานอย ในขณะที่ประเทศอื่นๆ สามล้อถีบได้ "ตาย" ไปจากเมืองหลวงก่อนธุรกิจการท่องเที่ยวจะเป็นแนวโน้มนโยบายที่สำคัญในการดึงดูดเงินตราต่างประเทศ ด้านคนขับถึงแม้คนที่ซิกโลจะยังคงเป็นแรงงานอพยพจากต่างจังหวัดเช่นเดียวกับยุคสมัยก่อนๆ รูปแบบการเข้าสู่อาชีพนี้ยังจำเป็นต้องมีเครือข่าย (network) ในการสนับสนุนทั้งทางด้านข้อมูล เงินทุน และกำลังใจซึ่งกันและกัน การทำงานและอาศัยอยู่ในเมืองสำหรับคนเหล่านี้ไม่ใช่งานอย่างที่คิด ภาวะการแข่งขันของระบบขนส่งสาธารณะรูปแบบอื่นๆ จะเป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการหาเงินด้านที่อยู่อาศัย แรงงานเหล่านี้จำเป็นต้องเช่าห้องที่ถูกที่สุด อยู่รวมกันในห้องเดียวกันนับสิบคน ตามย่านชุมชนแออัด และต้องทนต่อแรงเสียดจันท์ของคนเมือง (discrimination) อันเนื่องมาจากทัศนคติของคนเมืองที่มองแรงงานต่างจังหวัดว่าเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาสังคมในเขตเมือง แรงงานเหล่านี้ไม่มีทางเลือกจำต้องอยู่แบบหวานอมขมกลืน การทำงานในเมืองดูเหมือนจะเป็นแหล่งรายได้ที่ดีที่สุดและสำคัญที่สุดใน การเลือกรับรถรอบครัวในชนบท ด้วยเหตุนี้การตัดสินใจเลิกทำงานในเมืองและเดินทางกลับชนบทจึงแทบจะไม่เกิดขึ้น จะมีก็เพียงการ





กลับไปช่วยงานในไร่นาหรือสังสรรค์ตามเทศกาลงานบุญต่างๆ การเยี่ยมบ้านและครอบครัวในชนบทเป็นช่องทางหนึ่ง (channel) ในการนำญาติพี่น้องหรือคนรู้จักคนใหม่เข้าสู่ระบบแรงงานในเมือง การปรับเปลี่ยนอาชีพก็ยังคงเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยพื้นความรู้เดิมในเรื่องท้องถนน เส้นทาง ดังเช่น มอเตอร์ไซด์รับจ้าง หรือ แซโอม (xe om) เป็นต้น วัฏจักรวนเวียนของการเข้าสู่อาชีพนี้ยังดำเนินต่อไป และซิกโลก็จะไม่หมดไปจากเมืองหลวงตราบเท่าที่सानอยยังคงมีนักท่องเที่ยวแวะมาเยี่ยมชม

#### อ้างอิง

Azuma, Yoshifumi. 2001. Political Economy of becak drivers in Jakarta: A Historical Review. Working Paper No 111. Monash Asia Institute. Monash University.

Newman, Peter and Jeff Kenworthy. 1992. The National Housing Strategy: Housing, Transport and Urban Form. Institute for Science and Technology Policy, Murdoch University

Rimmer, Peter J. 1978. "The Future of Trishaw Enterprises in Penang." In Food, Shelter and Transport in Southeast Asia and The Pacific. Edited by P.J. Rimmer, D.W. Drakakis Smith and T.G. McGee. Research School of Pacific Studies. Canberra: The Australian National University.

\_\_\_\_\_. 1986. Rikisha to Rapid Transit; Urban Public Transport Systems and Policy in Southeast Asia. Sydney: Pergamon Press.

Textor, Robert B. 1961. From Peasant to Pedicab Driver: A Social Study of Northeastern Thai Farmers Who Periodically Migrated to Bangkok and Become Pedicab Drivers. Cultural Report Series No 9. New Heaven: Southeast Asian Studies.

William Lim Siew Wai. 1975. Equity and Urban Environment in the third World with Special Reference to ASEAN Countries and Singapore.

## แนะนำผลงานวิชาการ



### สาวนุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : คารอง (ปะหล่อง)

โดย รศ.ดร. สุจิตต์ลักษณ์ ดีมดุง และ ปิยนันท์ ทองคำชุม  
ราคา 150 บาท

สาวนุกรมที่รวบรวมเรื่องราวของชาวการอง หรือปะหล่อง จากการศึกษาภาคสนามที่จ.เชียงใหม่ไว้ได้อย่างน่าสนใจยิ่ง



### สาวนุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : กะชองและซั่มเร

โดย ศ.ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และ พรสวรรค์ พลอยแก้ว  
ราคา 150 บาท

สาวนุกรมที่รวบรวมเรื่องราวของชาวกะชองและซั่มเร ในประเทศไทยทั้งในแง่มุมมองด้านภาษาและวัฒนธรรมไว้อย่างน่าสนใจยิ่ง



### สาวนุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย : ลาวครั้ง

โดย มยุรี ดาวรพัฒน์ และ เอมอร เชาวสวน  
ราคา 150 บาท

สาวนุกรมที่รวบรวมเรื่องราวของชาวลาวครั้งในเขตภาคกลางที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยกว่า 200 ปี ทั้งเรื่องราวของประเพณี วัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ไว้อย่างน่าสนใจยิ่ง



### Reading and Writing Thai

อ่านและเขียนภาษาไทย  
โดย ศาสตราจารย์ ดร. สมทรง บุรุษพัฒน์  
ราคา 350 บาท

หนังสือการเรียนการสอนอ่านและเขียนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศ เป็นผลผลิตจากการวิจัยการเรียนการสอนภาษาไทยมาเป็นเวลากว่าหนึ่งทศวรรษ โดยใช้หลักการทางภาษาศาสตร์



## จำปาสี่ต้น

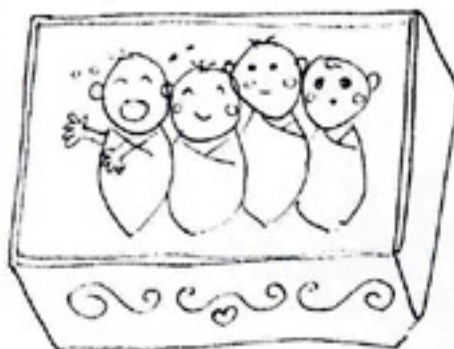


วลิตกะ พบกันอีกครั้งจะคบกับคอตัมน์ "นิทานนาชาติ" สำหรับวันนี้เรามาเปลี่ยนบรรยากาศกลับมาอ่านนิทานไทยกันบ้าง นะคะ ฉบับนี้ กอง บก. มีความยินดีที่จะนำเสนอ นิทานเรื่อง "จำปาสี่ต้น" ซึ่งเล่าโดยคุณชาย ปรวรงค์ ปลื้มสุทธิ ตำบลทุ่งหลวง อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และคัดลอกมาจาก คติชาวบ้าน ของกุหลาบ มลลิกะมาส เนื้อหาจะสนุกสนานแค่ไหน ขอเชิญติดตามได้เลยค่ะ

ครั้งหนึ่งยังมีพระราชองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าท้าวณราช มีมเหสีชื่อว่า นางจันทร์ อัครนี ปกครองบ้านเมืองมาด้วยความสุข อยู่มาวันหนึ่ง ท้าวณราชเสด็จประพาสป่า ไปพบเมืองเข็มาเมืองหนึ่ง มีบ้านเรือน ปราสาทราชมณเฑียรครบบริบูรณ์ แต่เป็นเมืองร้างไม่มีผู้คน อยู่เลย นึกแปลพระทัยมาก จึงชวนเสนาอำมาตย์ เสด็จตรวจดูในวังก็พบหีบใหญ่ใบหนึ่งมีเสียงดัง อยู่ภายใน จึงเปิดหีบออกดูก็พบนางงามคนหนึ่ง อยู่ในหีบนั้น ได้ถามนางนั้นก็มีความว่า นางชื่อ นางสุวรรณธิดา เป็นธิดาของท้าวผู้ครองเมืองนี้ เหตุที่เมืองนี้เป็นเมืองร้างก็เพราะว่ามีครุฑลงมา กินคนในเมืองหมด ส่วนนางนั้นรอดมาได้เพราะ พระบิดาเอาใส่หีบใหญ่ซ่อนไว้ ท้าวณราชจึงให้รับนางไปบ้านเมืองของพระองค์แล้วก็พานางไปหา นางจันทร์ อัครนี ตั้งพระทัยจะแต่งตั้งนางสุวรรณธิดาเป็นมเหสีฝ่ายซ้าย จึงให้นางทั้งสอง รู้จักรักใคร่ปรองดองกันเอาไว้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ฝ่ายนางจันทร์ อัครนีนั้นปากก็พูดจาต้อนรับอ่อนหวานว่าจะรักใคร่กันอย่างพี่น้อง ใครอยากจะได้ ยืม ใครมิด จะให้อภัย แล้วให้ปรวรงค์ปรวราสให้ อยู่ แบ่งบ่าวไพร่ให้ใช้สอย นางสุวรรณธิดาก็มีความสุขในวังแต่นั้นเป็น ต้นมา

อยู่ต่อมาไม่นานนัก นางสุวรรณธิดาก็ทรงครรภ์ ก็สืบว่าพระอินทร์เหาะมาประทานแก้วให้

4 ดวง ไพรหลวงทำนยาว่า จะได้อโรรสมิบุญญาธิการถึง 4 องค์ ทำให้ท้าวณราชดีพระทัยมาก เพราะยังไม่เคยมีโอรสธิดา ส่วนนางสุวรรณธิดานั้นก็ยอมเป็นธรรมดาที่จะดีพระทัยมากเหมือนกัน จะมีผู้รื้อนด้วย



ความหึงสา (ริษยา) อย่างที่สุดอยู่คนหนึ่งคือ นางจันทร์ อัครนี เพราะถึงนางจะเป็นมเหสีเอกก็ยังไม่เคยมีโอรสธิดาเลย เป็นที่โปรดปรานสู้นางสเหล็รองที่มาก็หลังไม่ได้ จึงคบคิดกับนางกำนัลคนสนิทจะหาทางกำจัดนางสุวรรณธิดาเสียให้ได้

ฝ่ายนางสุวรรณธิดานั้น กำลังมีความสุขไม่ได้ระแวงว่าจะมีอันตรายมาถึงตัว ครั้นทรงครรภ์ก็ถ้วนทศมาสใกล้เวลาจะประสูติแล้ว นางจันทร์ อัครนีทำเป็นเอาใจใส่เสด็จมาช่วยดูแลเฝ้าครรภ์ นางให้กินนมหลายชิ้น ห้ามคนเข้าออกให้อยู่ได้แต่นาง และนางกำนัลคนสนิทเท่านั้น ครั้นจนเวลาประสูติ นางจันทร์ อัครนีก็ใช้อุบยาเล่ห์กลบอกนางสุวรรณธิดาว่า "ธรรมเมียมประสูติโอรสในเมืองนี้มัน พระมารดาจะต้องเอาตัวไปคิดเอาใส่หีบซ่อนเสียไม่ให้รู้เห็นอะไรเลย" นางสุวรรณธิดาก็หลงเชื่อทำตามนางจันทร์ อัครนีบอกทุกประการ

นางสุวรรณธิดาประสูติกุมาร 4 องค์ แต่ นางหาได้เห็นหน้าหรือได้ยินเสียงร้องของโอรส ทั้งสี่ไม่ เพราะบิดดาบิดาหูไว้ตามที่นางจันทร์ อัครนีบอก ฝ่ายนางจันทร์ อัครนี ก็ให้เอาลูกหมา 4 ตัวทาเลือดมาวางไว้แทนที่แล้วก็ให้เอากุมารทั้งสี่ใส่หีบไปลอยน้ำเสีย นางจันทร์ อัครนีจัดการถวายโอรสในเรือด้วยตั้งนี้แล้ว ก็รับมาทูลท้าวณราชว่า เวลาไม่เหลือคณโอรสแล้วให้รับไปชมชม เมื่อท้าวณราชเสด็จมาดูเห็นลูกหมา 4 ตัวที่นางจันทร์ อัครนีอ้างว่าเป็นโอรสของพระองค์กับนางสุวรรณธิดาก็ให้รู้สึกอับอายเป็นอันมาก ทั้งนางจันทร์ อัครนีก็ยังทูลยุยงว่านางสุวรรณธิดาน่า ความเสื่อมเสียเป็นที่ขายหน้าแก่คนทั้งเมือง การเช่นนี้เป็นเสนียดจัญไรแก่บ้านเมืองให้เจ้าเสีย

แต่ท้าวณราชยังคงรักและสงสารนางอยู่ จึงไม่รับสั่งให้ฆ่า แต่ให้ขับไปเสียให้พ้นบ้านพันเมือง ยังมีนางวิเสทนางหนึ่งเข้ามารับตัวนางสุวรรณธิดาไว้เลี้ยง ด้วยหมายจะได้ใช้นางต่าง

ทาสต่อไป นางสุวรรณธิดาไม่ถึงกับต้องสิ้นชีวิต ก็จริงแต่ต้องตกเป็นทาสนางวิเสทผู้นั้น ระกำลำบากหนักหนา ต้องทำงานหนักทั้งกลางวันกลางคืน ยามกินไม่เป็นกิน ยามนอนไม่เป็นนอน ชุบหอมตรอมใจหาความสุขไม่ได้เลย

จะกล่าวถึงกุมารทั้งสี่ที่นางจันทร์ อัครนีให้ใส่หีบลอยน้ำไปปะทะหน้าบ้านค้ายายคู่หนึ่งเป็นคนไม่มีลูก พอเปิดหีบดูเห็นว่ามี้เด็กอยู่ในนั้น 4 คนก็ดีใจมาก เอาไปเลี้ยงดูประคับประคองด้วยความรักเหมือนเลือดในอก เด็กทั้งสี่จึงเติบโตขึ้นเป็นเด็กรูปร่างน่ารักทั้งแข็งแรงและเฉลียวฉลาดจนคนในแถบนั้นพากันแย่งกันนำค้ายายไซคี มีลูกนำรักนำชม เมื่อภายหลัง ความนี้รู้ไปถึงหูของนางจันทร์ อัครนี ก็รู้ว่ากุมารทั้งสี่ยังไม่ตาย จึงให้คนไปตามวังควานต่อไป นางกำนัลคนสนิทของนางจันทร์ อัครนีลอบไปแอบดู ก็แน่ใจว่าเป็นกุมารทั้งสี่ จึงคอยอยู่ พอค้ายายเข้าป่าไปหาผักหาพินแล้ว ก็ออกมาหาเด็ก พุดจาอ่อนหวานหลอกล่อให้กุมารทั้งสี่เสวยขนมผสมยาพิษ ส่วนกุมารทั้งสี่นั้น ถึงจะเป็นเด็กฉลาดสักเท่าใด ก็แพ้เล่ห์กลของนางคนสนิท เมื่อค้ายายกลับจากป่า ก็เห็นหลานรักนอนตายกอดก่ายกันทั้ง 4 คน นำสงสารนัก ค้ายายทดลองเข้านมให้หนักกินดูก็รู้ว่ามี้คนจองล้างจองผลาญความมาเอาชีวิต เสียใจว่ารักหลานทั้งสี่จนน้ำตาเป็นสายเลือด ก็ไม่ทำให้หลานฟื้นคืนชีวิตขึ้นมาได้ จึงเอาศพไปฝังเรื่องไว้กันทั้ง 4 คน

ต่อมาไม่ช้าครั้งที่ถึงกุมารทั้งสี่ไว้้น มีต้นจำปาออกช่เฒ่า 4 ต้น ค้ายายเห็นเป็นอัศจรรย์ ก็รู้ว่าหลานมามีเกิดเป็นต้นจำปา จึงรดน้ำพรพดินทุกวัน ต้นจำปาก็โตวันโตคืน ไม่ช้าไม่นานก็เป็นพุ่มสาขา บังแสงแดดให้ค้ายายได้ร่มเย็น โดยที่เงาไม้ไม่บดไปตามพระอาทิตย์ ทั้งยังออกดอกหอมชงายไปทั่วละแวกนั้น ค้ายายก็ได้ชื่นใจกับต้นจำปาแทนหลานที่สิ้นบุญไม่ได้ได้อยู่สุขุขมเชยกัน

ค้ายายชื่นชมอยู่กับต้นจำปาได้ไม่นาน ชาวเรื่องต้นจำปา 4 ต้นก็เล่าสืบไปถึงท้าวณราชจันทร์ อัครนีอีก นางให้คนสนิทมาดู พอค้ายายออกปากดังเช่นเคย นางกำนัลของนางจันทร์ อัครนี ก็ให้คนถอนต้นจำปาทั้ง 4 ต้นไปทิ้งน้ำเสีย



จำปาทั้ง 4 ต้นลอยน้ำไปปะทะหน้าทำน้ำของฤๅษีคนหนึ่ง ฤๅษีได้กลิ่นหอมดอกจำปากรุ่นไปทั้งบริเวณจึงลงมาดู แลเห็นดอกจำปาดอกน้อยดอกหนึ่งเหลืองงาม ก็เอื้อมไปเด็ดมาดมก็ได้ยินเสียงร้องเหมือนเจ็บปวดจากต้นจำปา ฤๅษีแปลกใจมากเสียงญาติผู้รู้ว่าไม่ใช่ต้นไม้ธรรมดา ฤๅษีจึงจับให้กลับเป็นคนให้ชื่อกุมารทั้งสี่เรียงกันตามลำดับว่า จำปาทอง จำปานิล สุวรรณคงคา และน้องสุดท้องชื่อ เจ้าเนล เจ้าเนลนี้ตัวเพราะฤๅษีเด็ดดอกจำปาไป ฤๅษีจึงจับนิ้วเพชรมีฤทธิ์ชี้ต้นตายซึ่งปลายเป็นให้แทนกุมารทั้งสี่ก็เล่าเรียนศิลปศาสตร์อยู่กับฤๅษีจนเติบโตใหญ่มีวิชาแก่กล้า

**ฝ่ายพระอินทร์ผู้ดูแล**

ทุกข์สุขของผู้มีบุญทั้งหลายเห็นความลำบากของนางสุวรรณธิดา ซึ่งตกยากอยู่กับนาง



วิเศษ พลัดพรากจากสวามีและโอรส ไครอยู่ไหนเป็นตายร้ายคืออย่างไรก็ไม่รู้จัก พระอินทร์คิดจะช่วยเหลือ จึงแปลงกายเป็นชีปะขาวมาเล่าเรื่องตั้งเดิมให้กุมารทั้งสี่ทราบ แล้วแนะนำให้ไปตามหาพระมารดา ท่านชีปะขาวจะนำทางไปยังเมืองที่นางสุวรรณธิดาอยู่ ราชโอรสท้าวณราชทั้งสี่เมื่อได้ทราบละนั้นแล้วก็ไปลาฤๅษีอาจารย์ ขอไปติดตามหาพระมารดาซึ่งเมืองไกล ฤๅษีอนุญาตแล้ววอวยขอให้พรให้ได้พบกันสมปรารถนา กุมารทั้งสี่จึงพากันเดินทางไปกับชีปะขาว ไม่ช้าก็มาถึงเมืองยักษ์แห่งหนึ่งชื่อว่า เมืองโศทล ก็เกิดรบกันขึ้นกับพระยายักษ์เจ้าเมือง เจ้าเนลจึงเอานิ้วเพชรชี้เอาเจ้าเมืองตาย เจ้าจำปาทองพี่ชายใหญ่ได้อภิเษกกับนางสุวรรณมาลาธิดาพระยายักษ์เจ้าเมือง อยู่กินกับนางได้เจ็ดวันก็เล่าเรื่องให้นางฟังว่าจะต้องไปตามแม่ก่อนแล้วจะกลับมาหานางต่อภายหลัง นางสุวรรณมาลาก็นอนใจให้ไป แล้วจับเรือเงินให้เป็นพาหนะเดินทางไป

พากันมาถึงเมืองยักษ์อีกแห่งหนึ่งชื่อว่าเมืองซิมิ และเกิดรบกันขึ้นอีก เจ้าเนลก็ใช้นิ้วเพชรชี้เจ้าเมืองยักษ์ตาย คราวนี้เจ้าจำปานิลน้องคนรองได้อภิเษกกับนางพิมพ์าลูกสาวยักษ์อยู่กินกันได้เจ็ดวัน ก็เล่าเรื่องให้นางฟังว่าจะต้องไปตามหาพระมารดา นางพิมพ์าลูกจับเรือแก้วให้เป็นพาหนะ เดินทางไปจนถึงเมืองอีกเมืองหนึ่ง

เจ้าผู้ครองเมืองชื่อว่า ท้าวพรหมทัต ท้าวพรหมทัตเป็นกษัตริย์ที่มีทศพิธราชธรรม รู้ข่าวกุมารทั้ง 4 เดินทางมา ก็ต้อนรับอย่างแขกบ้านแขกเมือง และต่อมาเจ้าสุวรรณคงคาน้องคนที่ 3 ก็ได้อภิเษกกับธิดาท้าวพรหมทัต พอลูกขึ้นกับครบเจ็ดวัน ก็ล่าถอยนางชายาไปตาม พระมารดาเหมือน พี่คนก่อนๆ เคยปฏิบัติมา พระธิดาก็จับเรือมากให้เป็นพาหนะเดินทางต่อไปจนถึงเมืองท้าวณราช ชีปะขาวแนะนำให้



ปลอมตัวเป็นคนยากจนเข้าไปสืบข่าวหานางสุวรรณธิดาในเมือง เมื่อพระอินทร์มาส่งจนถึงบ้านเมืองแล้วก็เสด็จกลับไปยังวิมานของพระองค์

กุมารทั้งสี่ต่างก็แปลงปลอมเป็นคนยากแล้วแยกย้ายกันไปตามหานางสุวรรณธิดา ไปถึงบ้านยายเล่าคนหนึ่งเป็นคนเฝ้าสวนก็ทราบว่านางสุวรรณธิดาตกกำลำบากนัก แม้จะกินข้าวไปมื้อหนึ่งๆ ก็ไม่พอ ต้องมา

ขอข้าวที่บ้านยายเล่ามาลี้ยงกินเป็นนิจสิน ส่วนนางวิเศษที่นางสุวรรณธิดาได้อาศัยอยู่ที่ใช้งานกรากกรำที่กลางวันกลางคืน จนร่างกายซูบผอมทราตางกษัตริย์ไม่ได้ กุมารทั้งสี่ได้ข่าวพระมารดาแล้วก็ตั้งใจ พอรุ่งเช้าก็ตกแต่งร่างกายสวยงามด้วยเครื่องทรงอันมีค่า แสดงตนว่าเป็นท้าวพระยามหากษัตริย์ แล้วไปหาขอมาลือคนเฝ้าสวนให้พาไปหานางสุวรรณธิดาพระมารดา

แม่ลูกได้พบกัน ต่างเล่าเรื่องของกันและกันสู่กันฟังร้องไห้รำลึกสลับกันไปกับความยินดีที่ได้มาพบกันอีกเหมือนตายแล้วเกิดใหม่ ความทุกข์ยากอย่างแสนสาหัสประสมกับความดีใจอย่างที่สุดทำให้สลบไปทั้ง 5 องค์ ยายมาลือต้องช่วยเหลือประพรมด้วยน้ำหอมจึงฟื้นคืนสติขึ้นมาได้ ต่อจากนั้นก็มีความยินดีปรีดาอย่างหาที่เปรียบมิได้ แล้วกุมารทั้งสี่ก็ให้รางวัลตอบแทนยายมาลือเป็นอันมาก

ส่วนเจ้าเนลนั้นคิดค้นนางจันทร์อัคนีอยู่ไม่วายว่าเป็นต้นเหตุของความทุกข์ ความเดือดร้อนของทุกๆ คน ถ้ามันหากนางจะคิดร้าย ก็ควรร้ายอย่างให้รู้ตัวเป็นศัตรูกันเสียซึ่งๆ หน้า แต่นางก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ ทำเป็นปากร้ายใจดี ทั้งที่หัวใจคิดเข็ดเนื้อเกือบหนึ่งอยู่ตลอดเวลา เจ้าเนลจึงคิดจะร้ายตอบแทนการแก้แค้นบ้าง

ในคืนนั้นเจ้าเนลจึงชวนเจ้าสุวรรณคงคาห้องคี่ที่สามเหาะไปยังปราสาทของท้าวณราชแล้วร้ายมนต์สะเดาะกลอนออก ครั้นแล้วก็เขียนสารวางไว้ใกล้แท่นบรรทมบอกเล่าเรื่องที่เป็นมาแต่หลังไว้ถ้วนถี่ แล้วกำขี้ไว้ในสารนั้นว่า ให้ส่งตัวนางจันทร์อัคนี และนางกำนัลคนสนิทคู่ใจไปให้ลงโทษวันรุ่งขึ้นจงได้

ท้าวณราชทรงทราบเรื่องราวทั้งหมดแล้วก็ให้สลคพระทัยนัก แต่ยินดีที่ได้ทราบว่ามิไอรสเติบโตแล้วถึง 4 องค์ พอรุ่งเช้าก็รีบให้ราชบุรุษนำนางจันทร์อัคนีกับนางกำนัลไปส่งยังบ้านยายมาลือในสวนท้ายเมือง ส่วนพระองค์ก็รีบเสด็จตามไปพบโอรสและแม่เหลื

เจ้าเนลค้นใจนางจันทร์อัคนีนักจึงตัดสินใจให้แม่เนื้อเอาเกลือทาทรมาณจนกว่าจะตายไปพร้อมกันกับนางกำนัล นางผู้ผิดทั้งสองจึงร้องทูลขอโทษต่อนางสุวรรณธิดา ขอให้ไว้ชีวิตอย่าได้ทรมาณถึงเช่นนั้นเลย นางสุวรรณธิดาสงสารจึงร้องขอเจ้าเนลขอโทษแทนให้ เจ้าเนลจึงตัดสินใจใหม่ ให้เอาตัวไปลอยแพเสียทั้งคู่ นางจันทร์อัคนีกับนางกำนัลคนสนิทจึงถูกลอยแพสาบสูญไปในทะเล

ฝ่ายท้าวณราชนั้นเสียพระทัยที่เข้าข้างคนผิดทำให้พลัดพรากจากโอรสและแม่เหลืจึงงอนใจขอวิบัติต่อนางสุวรรณธิดา แต่นางก็ไม่ยอมคืนดีด้วยจะตามโอรสไปยังบ้านเมืองอื่นๆ เสีย ไม่ยอมอยู่กับท้าวณราชอีกต่อไป แม้ท้าวณราชจะอ้อนวอนงอนง้อสักเท่าใดก็ไม่ยอม เจ้าเนลส่งสารพระบิดาถึงช่วยอ้อนวอนบังคับว่า ถ้าไม่ยอมคืนดีกับพระบิดา เจ้าเนลจะกั้นพระทัยตาย นางสุวรรณธิดาได้ยินดังนั้นก็พระทัยอ่อนยอมคืนดีกับท้าวณราช

ต่อมากุมารทั้งสี่ ก็พากันไปหาตายายที่เขยรักใคร่อุปถัมภ์เลี้ยงดูมา แล้วตอบแทนด้วยการรับมาอยู่ในบ้านเมือง มีบ้านเรือน มีช้างม้าข้าวคนบริบูรณ์ให้ได้รับความสุขสำราญทุกประการสมกับที่เป็นผู้มีพระคุณมา ส่วนเจ้าจำปาทอง จำปานิล และสุวรรณคงคาก็ลากลับไปหาแม่เหลืครอบครองบ้านเมืองอยู่เป็นสุขสืบไป ยังเหลือแต่เจ้าเนลซึ่งยังคงอยู่กับพระบิดามารดา ณ เมืองนลราช ด้วยความสุขอย่างยิ่งทุกพระองค์ตั้งแต่นั้นมา

